

УДК 336:347.648

Гривківська О. В.

ПВНЗ «Європейський університет»

Мельник В. В.

Київський національний торговельно-економічний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ДОВІРЧОГО УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ

Досліджено теоретичні питання формування механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів довірчого управління майном. Розглянуто сутність фінансової безпеки суб'єктів довірчого управління майном. Визначено складові механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів довірчого управління майном та розроблено рекомендації щодо ефективного його функціонування.

Ключові слова: фінансова безпека, критерії фінансової безпеки, індикатори фінансової безпеки, суб'єкти довірчого управління майном, механізм забезпечення фінансової безпеки.

Постановка проблеми. Основним аспектом успішного управління довірчим майном в сучасних умовах є забезпечення його ефективного розвитку та постійного удосконалення. Головним у цьому питанні постає відповідний рівень фінансового забезпечення, основою якого виступає фінансова безпека. Підтримка задовільного стану переданих в довірче управління їхніх фінансових активів передбачає збалансованість значень низки фінансових показників, забезпеченість фінансових інтересів, наявність системи запобігання та нейтралізації фінансових ризиків, повноту виконання управителями взятих зобов'язань тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми забезпечення фінансової безпеки висвітлені в сучасній економічній літературі. Це стосується, зокрема, праць Бланка І.О., Безгінова Л.І., Власова Н.О., Єрмошенко М.М., Крамаренко О.О., Ковалюк О.М., Круглова О.А., Опаріна В.М., Поддєрьогіна А.М., Семенова Г.А., Лігоненко Л.О., Терещенка О.В. та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, більша частина науковців у своїх працях акцентує увагу на складових фінансового механізму фінансової безпеки підприємств, а питання дослідження фінансової безпеки фінансових установ, вивчення їх особливостей з метою розробки загальних та специфічних методів, інструментів, важелів, що здатні попередити загрози фінансовій безпеці та її механізму забезпечення в цілому є недостатньо вивченими.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розглянути сутність фінансової безпеки суб'єктів довірчого управління майном, виокремити складові механізми забезпечення фінансової безпеки суб'єктів довірчого управління майном та надати рекомендації щодо ефективного його функціонування.

Виклад основного матеріалу. Фінансова безпека управителя чужим майном безпосередньо залежить від рівня фінансової безпеки держави, регіону, оскільки спирається на наявний ресурсний та фінансовий потенціал і має враховувати перспективи розвитку суб'єкта довірчого управління майном (далі СДУМ) як юридичної особи, котра діє з дотриманням встановлених нормативно-правових актів і договору вимог, отримала дозвіл/ліцензію і зобов'язується за плату здійснювати від свого імені управління цим майном в інтересах установника управління або вказаної ним особи.

Згідно Закону України «Про основи національної безпеки України» фінансова безпека – це захищеність життєво важливих інтересів підприємства, за якої забезпечується його сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз економічним інтересам [10].

Фінансова безпека – поняття складне і багатогранне, тісно пов'язане з економічною безпекою, обов'язково має враховувати специфіку діяльності суб'єкта ринкових відносин та особливості ведення його господарської діяльності.

Тому фінансову безпеку СДУМ можемо трактувати як складову економічної безпеки, що характеризує стан захищеності інтересів СДУМ у фінансовій сфері від впливу широкого кола негативних чинників (загроз) та визначає здатність забезпечувати інтереси власників майна в процесі довірчого управління цим майном.

Виходячи з існуючих трактувань сутності фінансової безпеки можемо виділити наступні ключові характеристики фінансової безпеки СДУМ:

- фінансова безпека СДУМ має складну структуру забезпечення та досягнення через специфічний вид довірчої власності, на який здійснюють вплив три види суб'єктів: довіритель, управитель, забудовник;

- метою довірчого управління є делегування або здійснення повноважень власника управителем чужого майна, через що існує розмежування функцій забезпечення фінансової безпеки відповідно до завдань суб'єктів;

- здійснюючи довірче управління, суб'єкти господарювання діють від власного імені в інтересах установників управління, отже установник управління має лише контрольну та аналітичну функцію й керується інформацією та методами прийняття рішень управителя та забудовника;

- управління майном здійснюється особисто довірчим власником, який не може передавати повноваження з управління іншим особам у межах цільового призначення, визначеного установником управління, що обумовлює техніку і технологію управління з високим рівнем суб'єктивності.

Укладаючи угоди та приймаючи на себе функції управління чужим майном, суб'єкти довірчого управління майном прагнуть формувати нові економічні відносини, а довірителі – прагнуть їх фінансово забезпечити. Фінансова діяльність суб'єктів довірчого управління майном знаходить своє відображення у відповідних фінансових інтересах, які потребують їх фінансової захищеності та забезпечення. Фінансовими інтересами суб'єктів довірчого управління майном вступають:

- збільшення обсягу довіреного майна;
- зростання обсягу прибутку від здійснення довірчого управління майном;
- досягнення ефективності від довірчих операцій;
- досягнення збалансованості між дохідністю та витратами від здійснення довірчим управлінням майном;

– забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності.

Забезпечення фінансової безпеки СДУМ здійснюється на основі розмежування повноважень між суб'єктами системи, зокрема, урахування їх фінансових інтересів, функції і задач, принципів і методів управління.

На рис.1 наведено концептуальні засади формування механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів довірчого управління майном, що ґрунтуються на її основні її складових. Перелік «суб'єктів безпеки» включає управителів, установників (власників), інвесторів, працівників компанії. Це ті суб'єкти, що здійснюють підвищення рівня безпеки, властивого тому чи іншому елементу СДУМ. Суб'єкти задовольняють власні інтереси діяльності та досягають індивідуальних цілей при забезпеченні безпеки. Крім того, СДУМ в процесі своєї діяльності постійно взаємодіють з суб'єктами зовнішнього середовища: державою та споживачами продуктів та послуг СДУМ. Така взаємодія може породити як загрози, так і додаткові можливості для розвитку. Поняття об'єкта є більш дискусійним. Об'єктом забезпечення фінансової безпеки СДУМ є захищеність фінансових інтересів його суб'єктів та мінімізація фінансових загроз. Таким чином, кожен «об'єкт» відноситься безпосередньо до суб'єктів: об'єкт фінансової безпеки СДУМ є складовим функціональних ознак суб'єктів господарювання.

Забезпечення фінансової безпеки СДУМ являє собою процес створення та збереження суб'єктом умов свого існування, за яких можливі реалізація інтересів та досягнення мети, а також вихід на новий, якісно більш високий рівень розвитку. Вирішення проблеми забезпечення безпеки полягає в знаходженні балансу інтересів як по вертикалі, тобто в ієрархії управління – будівництво – фінансування, так і по горизонталі, у відтворювальному аспекті [4].

Поліструктурність фінансової безпеки, що визначається якістю управління, державною політикою, власними уявленнями про безпеку її суб'єктів, вимагає формування цілісної системної динаміки, реалізація якої дозволить досягти позитивного стану функціонування СДУМ та мінімізувати загрози. Через властивість ієрархічності, що виникає внаслідок множини агентів-управителів, об'єктів фінансування та джерел фінансування, структура системи фінансової безпеки може бути представлена через структуру її частин – від підсистем до елементів. Елементи системи розглядаються як підсистема, якщо досліджується їх структура. Найбільший інтерес в системі представляють «організаційні зв'язки», що є каналами інформації, а також результатом динамічної взаємодії між частинами. Авторський підхід передбачає реалізацію двох підходів удосконалення механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів довірчого управління майном. За першим підходом формується ієрархія забезпечення фінансової безпеки «згори» (рис. 2).

За підходом «згори» необхідно забезпечувати безпеку всіх основних соціальних інститутів (СДУМ, покупців, держави). Перевагою цього підходу є те, що СДУМ у виборі своєї політики орієнтується на державні пріоритети. Водночас за такого підходу фінансова безпека покупця є дещо другою відносно державної політики. Наслідком, похідною досягнення належного рівня фінансової безпеки СДУМ є умова високої фінансової безпеки покупців, що може не враховувати їх індивідуальні цілі та потреби. Крім того, можливість забезпечення фінансової безпеки може відрізнитись на різних рівнях ієрархії. Зокрема,

формування індивідуальних пропозицій забудовником може мати меншу прибутковість, що буде знижувати фінансову безпеку довірителя.

За другим підходом, забезпечення фінансової безпеки відбувається «знизу» і враховує інтереси та цілі агентів, для яких відбувається управління майном (рис. 3).

За цього підходу діяльність СДУМ сконцентрована на інтересах споживачів послуг чи продуктів, що реалізується підприємницькими структурами. Водночас недоліком цього підходу є низький рівень врахування обмежень держави та спільної мети.

Соціально-економічна система будь-якого рівня в цілому якісно відрізняється від складових її компонентів, підсистем, і не може розглядатися як проста сума вхідних в неї елементів: цільова функція системи не є сукупністю функцій складових її елементів. При об'єднанні елементів в систему набирають чинності нові закони. Так, при вертикальній ієрархії ланка вищого рангу фізично включає ланку нижчого рангу. Інакше відбувається з цільовими функціями: при переході від однієї підсистеми до іншої вгору по осі вертикальної ієрархії цільова функція першої «зникає» і формується цільова функція системи наступного рівня. Виникає системне протиріччя: хоча вища система включає множини підсистем, але їх цільові функції можуть бути взаємосуперечливими [3].

Забезпечення безпеки на вищому рівні ієрархії не завжди виконується за умови забезпечення безпеки нижчих рівнів. При розробці стратегії забезпечення фінансової безпеки необхідно знайти деяку компромісну цільову функцію, що включала б інтереси нижчих рівнів ієрархії [7], тобто задіяти властивість адаптації.

Адаптація економічної системи, як і її захист, супроводжується використанням та затратами певної кількості ресурсів. При цьому сума затрат на адаптацію повинна бути адекватною тій ситуації, яка складається, оскільки необмежене використання ресурсів на формування адаптивної реакції може призвести до дезадаптації, в умовах якої стійкість до факторів-загроз та стійкість самої економічної системи може знижуватися, що спричинить формування низького рівня фінансової безпеки [5]. За рахунок ліквідації або зниження міри невідповідності елементів системи та їх адаптації, цільові функції складових фінансової системи стають єдиними або, в окремих випадках несуперечливими, що зумовлює появу не просто функціонального ефекту, але і якісно результативнішого саморозвитку, тобто – синергетичності елементів системи. З'являється можливість коректури первинні цілі системних компонентів щодо пошуку шляхів досягнення фінансової безпеки.

Ефективність механізму забезпечення повинна визначатись певними критеріями та індикаторами.

Поняття «критерії фінансової безпеки» використовується при оцінюванні існуючого рівня безпеки та розуміється як оцінювання фінансового стану СДУМ з точки зору найважливіших процесів, що відображають суть фінансової безпеки. Для СДУМ цими процесами є «фінансування – управління – забудова». Важливим при управлінні процесами є «дотримання відтворювальних пропорцій, розвиненість механізмів, відповідальних за економічне відтворення...», здатність зберігати критичний рівень відтворення в умовах критичного зменшення (припинення) поставок ресурсів, або кризових ситуацій [3].

Критерії фінансової безпеки – це реальні економіко-статистичні показники, за якими здійснюється оцінювання фінансового стану СДУМ з точки зору забезпечення його сталого розвитку.

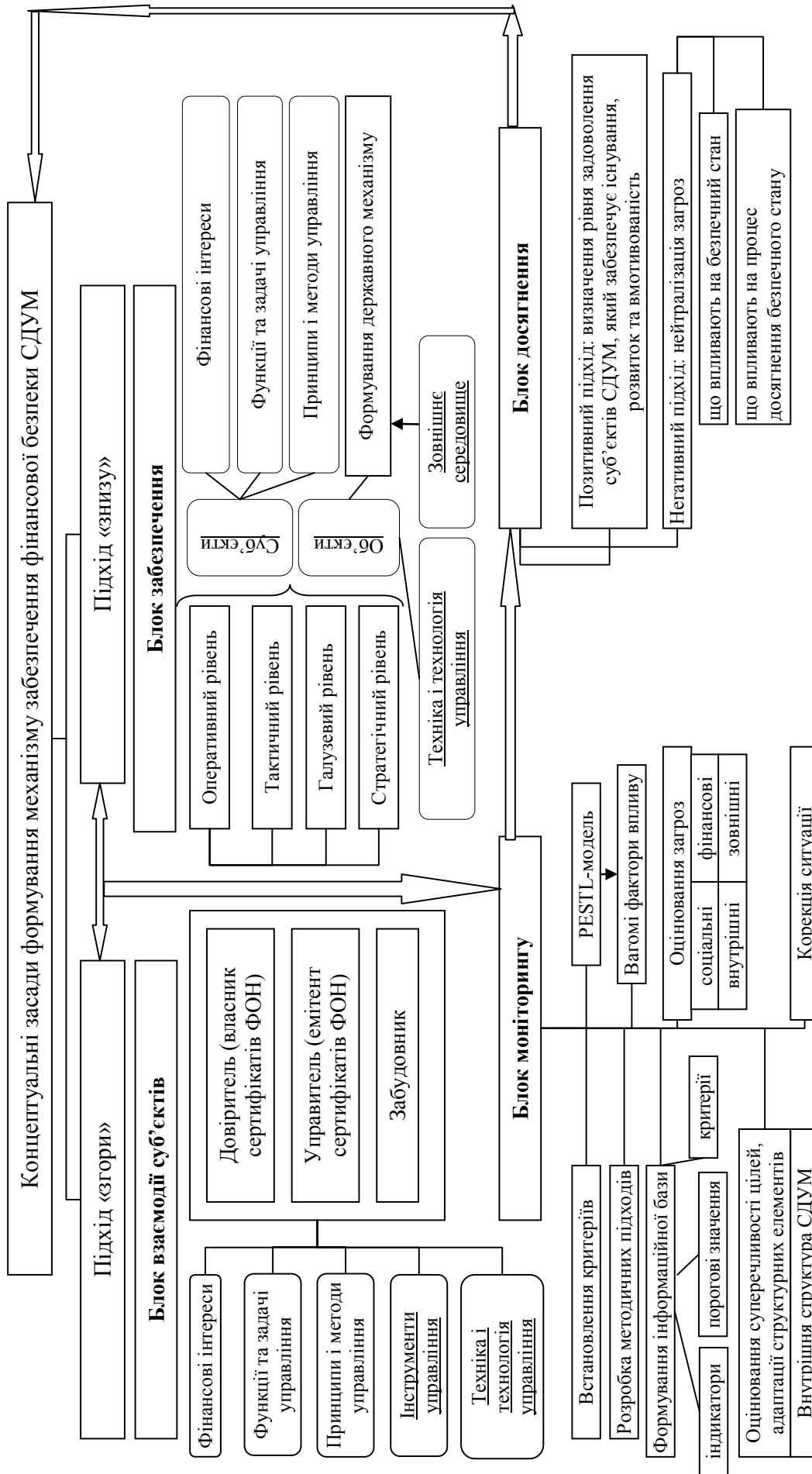

Рис. 1. Концептуальні засади формування механізму забезпечення фінансової безпеки СДУМ

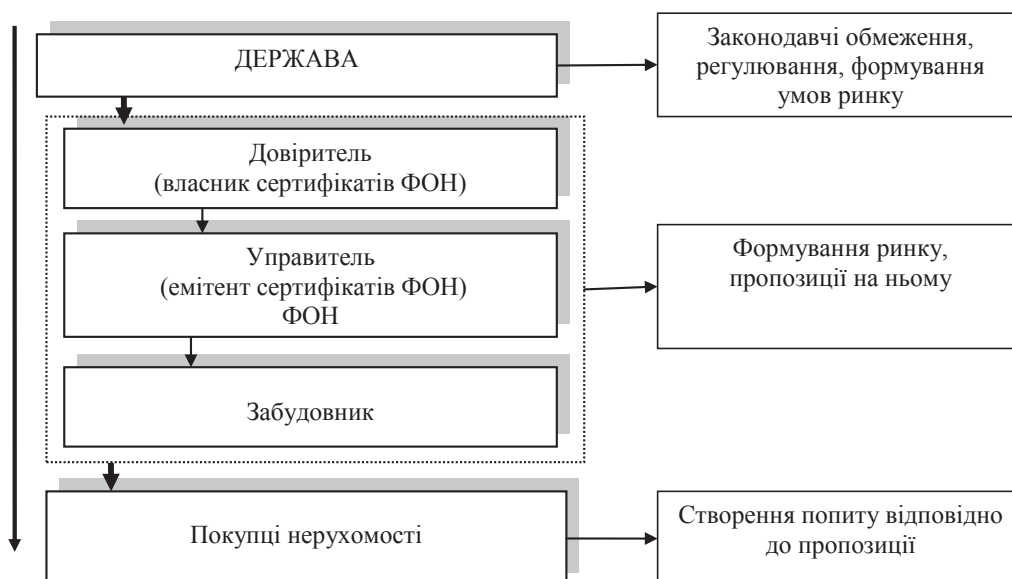

Рис. 2. Ієрархія фінансової безпеки «згори»

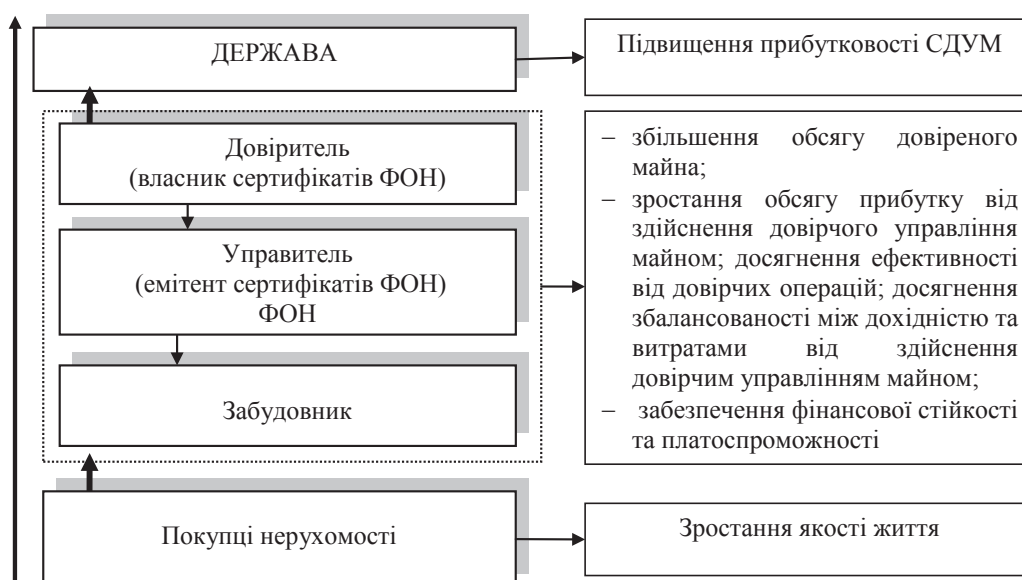

Рис. 3. Ієрархія фінансової безпеки «знизу»

Індикатори фінансової безпеки – це реальні економіко-статистичні показники розвитку СДУМ, які найбільш повно характеризують явища і тенденції в економічній сфері.

Одним із важливих елементів забезпечення фінансової безпеки СДУМ є розробка порогових показників рівня безпеки, які являють собою кількісні параметри, що окреслюють межу між безпечними та небезпечними зонами в різних рівнях фінансової безпеки. Узагальнення та впровадження в практику управління цих показників ускладнюється численністю підходів до їх визначення та вагомості. За умови постійного розвитку СДУМ і, як наслідок, зміни внутрішніх та зовнішніх загроз для реалізації інтересів його суб'єктів, виникає необхідність у постійному перегляді та адаптації порогових значень індикаторів для кожного з рівнів фінансової безпеки. Застосування індикаторів фінансової безпеки повинне мати моніторинговий характер, адже при аналізі ситуації виникає потреба в адаптації економічних суб'єктів до конкретних умов функціонування економічної системи.

Таким чином, при забезпеченні фінансової безпеки актуальним є моніторинг інтегрального показника, що повинен бути науково та практично обґрунтованим. Вчасна реакція на його зміну дозволяє попереджати негативні явища в цій сфері. Система моніторингу фінансової безпеки має бути складовою механізмом забезпечення фінансової безпеки суб'єктів довірчого управління майном та забезпечувати підтримку прийняття управлінських рішень довірцем та управителем за рахунок формування інформаційно-аналітичної звітності про наявність та рівень загроз, а також зазначати можливі варіанти дій щодо їх подолання з метою забезпечення їх стійкого розвитку [11].

Методологічна підсистема містить методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки, на основі якої здійснюється формування інформаційної бази, а саме критеріїв, індикаторів та їх порогових значень. На основі інформаційної бази здійснюється розрахунок рівня фінансової безпеки та визначається його належність до певного стану.

Система моніторингу передбачає корекцію управлінських рішень та кризової ситуації шляхом прийняття стратегічних рішень, що включає виявлення загроз та визначення напрямів їх нейтралізації.

Цілісність механізму забезпечення досягається єдністю об'єктів та суб'єктів фінансової безпеки СДУМ, зокрема, вагомим є вплив державного регулювання та підтримки діяльності СДУМ.

Підсумовуючи можна визначити, що механізм забезпечення фінансової безпеки СДУМ – взаємопов'язана та взаємообумовлена система форм і методів управління, що сприяє ідентифікації ризиків діяльності СДУМ і визначенню засобів управління ними; відображає кількісну оцінку загроз діяльності; забезпечує попередження, мінімізацію, нейтралізацію чи ліквідацію негативного або деструктивного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, небез-

пек і загроз з метою захисту та реалізації соціально-економічних інтересів СДУМ.

Ефективність функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки СДУМ визначається тим, наскільки ефективно управлінцям вдається запобігати ризикам й усувати збитки від негативного впливу на СДУМ. Джерелами таких впливів є свідомі або неусвідомлені дії конкретних людей, а також компаній-конкурентів, органів державної влади, міжнародних організацій.

На основі всього викладеного можна сказати, що ефективний механізм забезпечення фінансової безпеки в повному обсязі здатен реалізувати цілі і завдання, що стоять перед суб'єктом господарювання, сприяє результативному здійсненню функцій управителя, здатен не допустити катастрофічного стану фінансової безпеки зазначеного суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Бланк І.А. Основы финансового менеджмента : в 2 т. / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 1999. – Т. 1. – 592 с.
2. Власова Н.О. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Власова Н.О., Круглова О.А., Безгінова Л.І. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 271 с.
3. Єрмошенко М.М. Національні економічні інтереси: реалізація і захист / М.М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – № 1–2. – С. 18–24.
4. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. – К.: Київ. нац. торг.-еко. ун-т, 2001. – 309 с.
5. Кириленко О.П. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика) : навч. посіб. / О.П. Кириленко. – Тернопіль: Астон, 2002. – 212 с.
6. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Г.Г. Кірейцев. – К.: ЦУЛ, 2002. – 496 с.
7. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм економіки України / О.М. Ковалюк // Фінанси України. – 2001. – № 9. – С. 22–28.
8. Лігоненко Л.О. Антикризисное управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: монографія / Л.О. Лігоненко. – К.: Київ. нац. торг.-еко. університет, 2001. – 580 с.
9. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посіб. / В.М. Опарін. – [2-ге вид. доп. і перероб.] – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.
10. Про основи національної безпеки України : Закон України від 09.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
11. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю : Закон України від 19.06.2003 № 978-IV // Уряд. кур'єр. – 2003. – 13 серп. – № 149.

Гривковская О. В.

ЧВУЗ «Европейский университет»

Мельник В. В.

Киевский национальный торгово-экономический университет

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СУБЪЕКТОВ ДОВЕРИТЕЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ ИМУЩЕСТВОМ

Резюме

Исследованы теоретические вопросы формирования механизма обеспечения финансовой безопасности субъектов доверительного управления имуществом. Рассмотрена сущность финансовой безопасности субъектов доверительного управления имуществом. Определены составляющие механизма обеспечения финансовой безопасности субъектов доверительного управления имуществом и разработаны рекомендации по эффективному его функционированию.

Ключевые слова: финансовая безопасность, критерии финансовой безопасности, индикаторы финансовой безопасности, субъекты доверительного управления имуществом, механизм обеспечения финансовой безопасности.

Hryvkivska O. V.

European University

Melnik V. V.

Kyiv National University of Trade and Economics

CONCEPTUAL BASES OF MECHANISM FORMING FOR PROVISION OF FINANCIAL SAFETY OF TRUST PROPERTY MANAGEMENT

Summary

It was studied the theoretical questions of forming a mechanism for providing financial security of trust management property subjects. It was considered the essence of financial security of trust management property subjects. In the article it was determined the components of financial security mechanism of the subjects of trust management property and given recommendations on its effective functioning.

Key words: financial security, financial security criteria, financial security indicators, subjects of property trust management, mechanism of financial security.